J. Szantyr - Wykład 5 – Pływanie ciał

Prawo Archimedesa

Na każdy element pola *dS* działa elementarny napór $d\overline{P} = \overline{n}\rho g z dS$

Napór całkowity $\overline{P} = \rho g \int_S \overline{n} z dS$

Główny wektor momentu siły naporu

$$\overline{M} = \rho g \int_S \overline{r} \times \overline{n} z dS$$

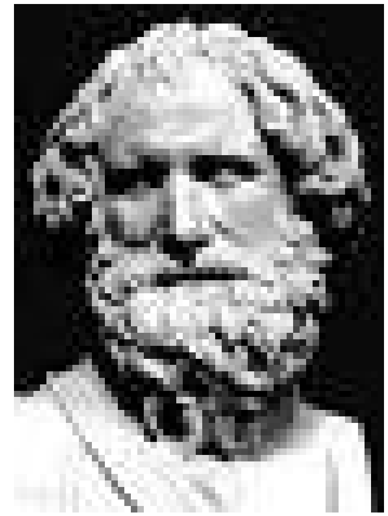

Αρχίμηδης ο Συράκοσιος

Archimedes z Syrakuz
297 – 212 pne

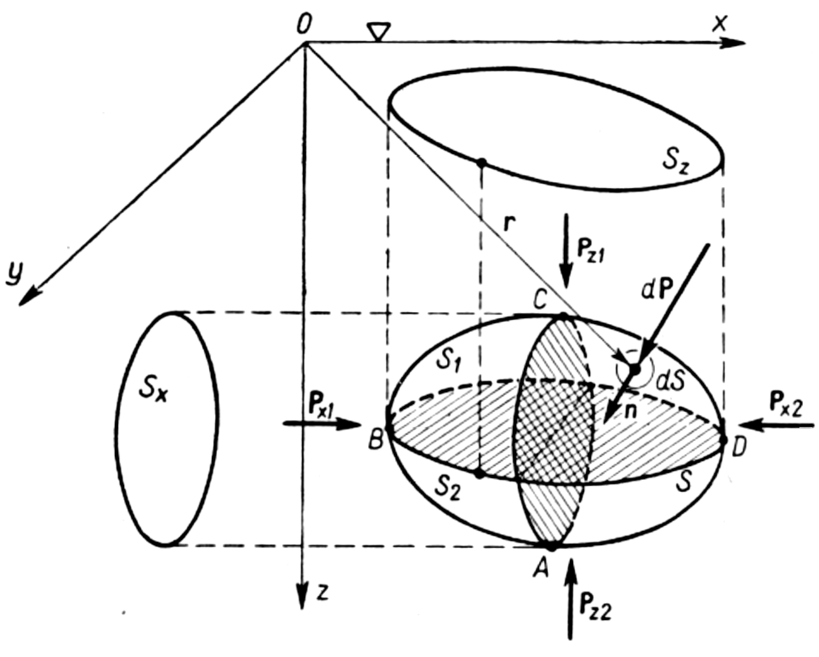

Rzuty poziome naporu na osie Ox i Oy są równe zeru. Całkowity napór sprowadza się do siły pionowej działającej na dwie części powierzchni o wspólnym konturze: dolną BAD i górną BCD.

Napór na dolną powierzchnię $P_{z1} = \rho g \int_{S_1} z dS = \rho g V_1$

Napór na górną powierzchnię $P_{z2} = \rho g \int_{S_2} z dS = \rho g V_2$

Napór wypadkowy $P_z = P_{z1} - P_{z2} = -\rho g \left(V_2 - V_1 \right) = -\rho g V$

Ostatecznie wypór hydrostatyczny $W = -P_z = \rho g V$

Siła wyporu hydrostatycznego działająca na ciało zanurzone w płynie jest równa ciężarowi płynu wypartego przez to ciało. Linia działania siły wyporu przechodzi przez środek masy płynu wypartego przez ciało, zwany środkiem wyporu.

Wyznaczenie linii działania siły wyporu.

Składowe głównego momentu siły wyporu

$$M_x = \rho g \int_S z\left(y dS_z - z dS_y\right) = \rho g \int_V \frac{\partial (yz)}{\partial z} dV - \rho g \int_V \frac{\partial z^2}{\partial y} dV = \rho g \int_V y dV = \rho g y_C V = y_C P_z$$

gdzie $y_C = \frac{1}{V}\int_V y dV$ współrzędna *y* środka objętości *V*

$$M_y = \rho g \int_S z\left(z dS_x - x dS_z\right) = \rho g \int_V \frac{\partial z^2}{\partial z} dV - \rho g \int_V \frac{\partial (xz)}{\partial z} dV = -\rho g \int_V x dV =$$

$$= -\rho g x_C V = -x_C P_z$$

gdzie: $x_C = \frac{1}{V}\int_V x dV$ współrzędna *x* środka objętości *V*

Linia działania siły wyporu hydrostatycznego jest skierowana pionowo i przechodzi przez punkt o współrzędnych x_C, y_C

Przykład 1: Stożek o wysokości h wykonany z materiału o ciężarze właściwym γ_1 pływa w cieczy wierzchołkiem w dół. Obliczyć zanurzenie stożka jeżeli ciężar właściwy cieczy wynosi γ.

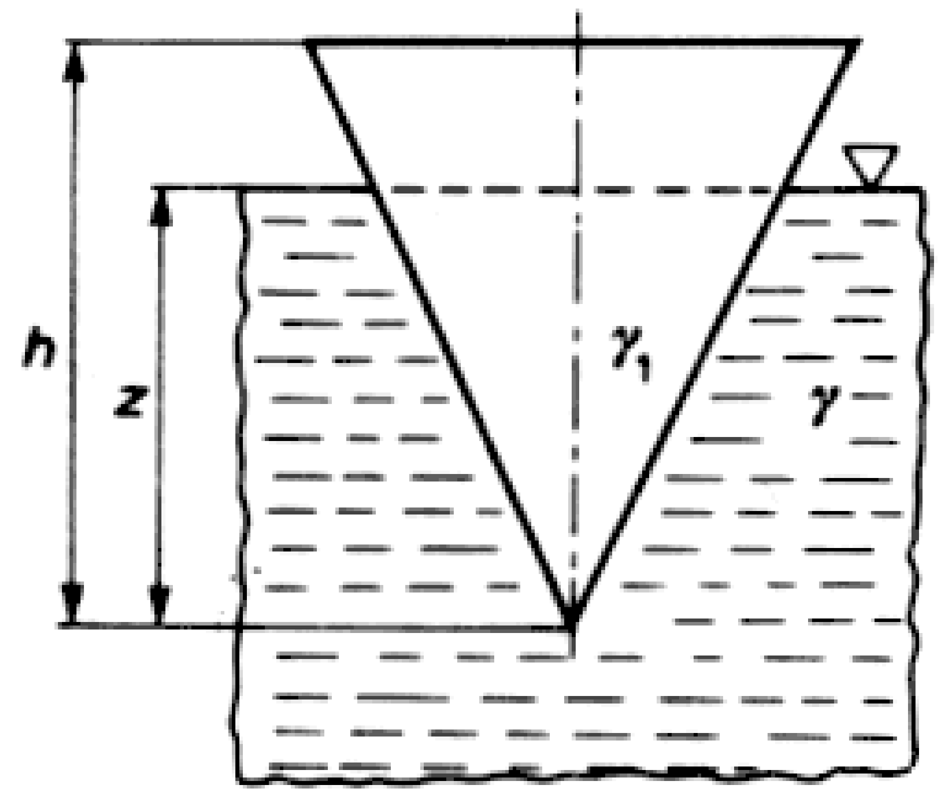

Rozwiązanie

Jeżeli oznaczymy pole podstawy stożka A_h , a pole wodnicy pływania A_z , to siła ciężkości wynosi:

$$G = \frac{1}{3} A_h h \gamma_1$$

a siła wyporu:

$$W = \frac{1}{3} A_z z \gamma$$

Z warunku równowagi wynika: $G = W \rightarrow \gamma_1 A_h h = \gamma A_z z \rightarrow z = h \frac{A_h}{A_z} \frac{\gamma_1}{\gamma}$

Ponieważ: $\frac{A_h}{A_z} = \frac{h^2}{z^2}$ to ostatecznie:

$$z = h \sqrt[3]{\frac{\gamma_1}{\gamma}}$$

Stateczność ciał pływających

Stateczność ciała całkowicie zanurzonego

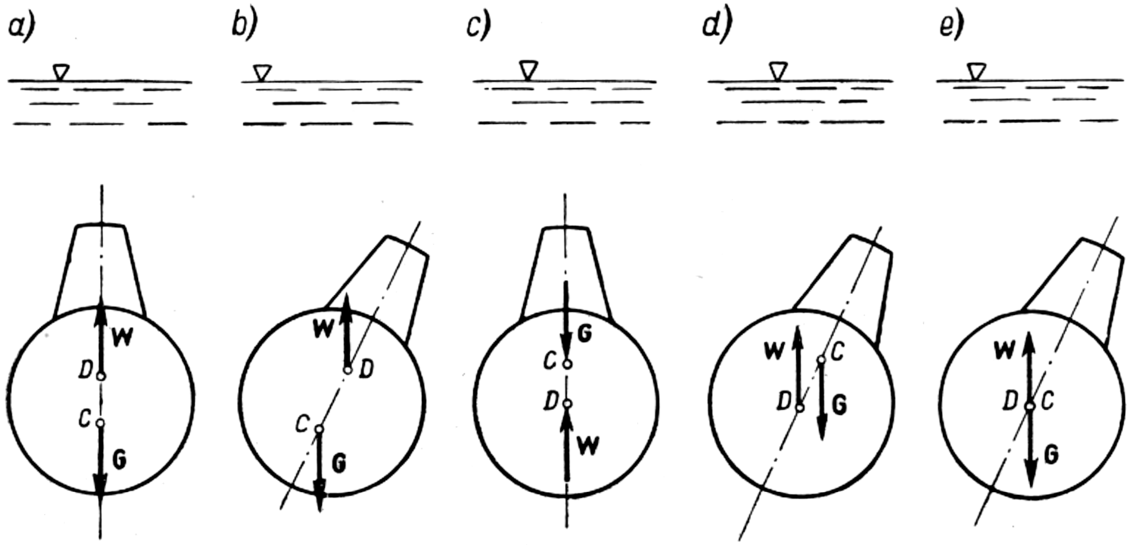

Równowaga trwała – środek wyporu znajduje się powyżej środka ciężkości – rysunek a) i b). Przy wychyleniu z położenia równowagi powstaje moment pary sił przywracający poprzednie położenie.

Równowaga nietrwała (chwiejna) – środek wyporu znajduje się poniżej środka ciężkości – rysunki c) i d). Przy wychyleniu z położenia równowagi powstaje moment pary sił powiększający wychylenie.

Równowaga obojętna – rysunek e) – w dowolnym położeniu ciała siły wyporu i ciężkości równoważą się nie dając momentu wpływającego na położenie ciała

Wniosek: w przypadku ciała całkowicie zanurzonego dla zapewnienia równowagi trwałej konieczne jest umieszczenie środka wyporu powyżej środka ciężkości.

Stateczność ciała częściowo zanurzonego

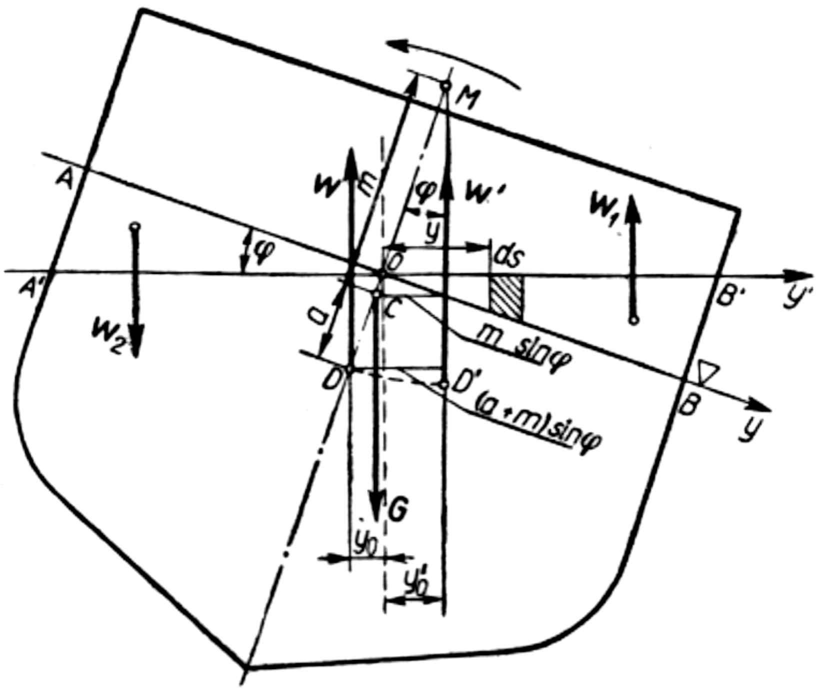

Założenie: kąt przechyłu jest mały

W przypadku ciała częściowo zanurzonego przy przechyle środek wyporu zmienia swoje położenie. Analiza stateczności polega na określeniu położenia środka wyporu po przechyleniu ciała o kąt φ

Moment przechylający: $M_0 = Ga \sin\varphi$

$G = \rho g V$ - ciężar ciała

$M_0 = \rho g a V \sin\varphi$

Moment prostujący (przywracający)

$dM_1 = ydW_1$ po prawej stronie przechylonego obiektu

$$dW_1 = \rho gydS\sin\varphi$$

$$dM_1 = \rho gy^2 dS\sin\varphi$$

$$M_1 = \rho g\sin\varphi\int_{S_1} y^2 dS \qquad M_2 = \rho g\sin\varphi\int_{S_2} y^2 dS$$

$$M = M_1 + M_2 = \rho g\sin\varphi\int_S y^2 dS = \rho g I_x\sin\varphi$$

Definiuje się wysokość metacentryczną *m* (patrz rysunek):

$$M - M_0 = \rho g I_x\sin\varphi - \rho g a V\sin\varphi$$

$$m = \frac{I_x}{V} - a$$

I_x - moment bezwładności wodnicy

$S = S_1 + S_2$ - pole wodnicy

V – objętość części zanurzonej

Możliwe są trzy przypadki:

Wysokość metacentryczna jest dodatnia – **równowaga trwała -** przy wychyleniu z położenia równowagi powstaje przywracający moment pary sił.

Wysokość metacentryczna jest równa zeru – **równowaga obojętna**

Wysokość metacentryczna jest ujemna – **równowaga nietrwała (chwiejna) –** przy wychyleniu z położenia równowagi powstaje moment pary sił pogłębiający wychylenie.

Wniosek: ciało częściowo zanurzone może znajdować się w równowadze trwałej nawet jeśli środek ciężkości znajduje się powyżej środka wyporu. Środek ciężkości może znajdować się tym wyżej im większy jest moment bezwładności wodnicy (czyli im „szersze” jest ciało).

Przykład 2

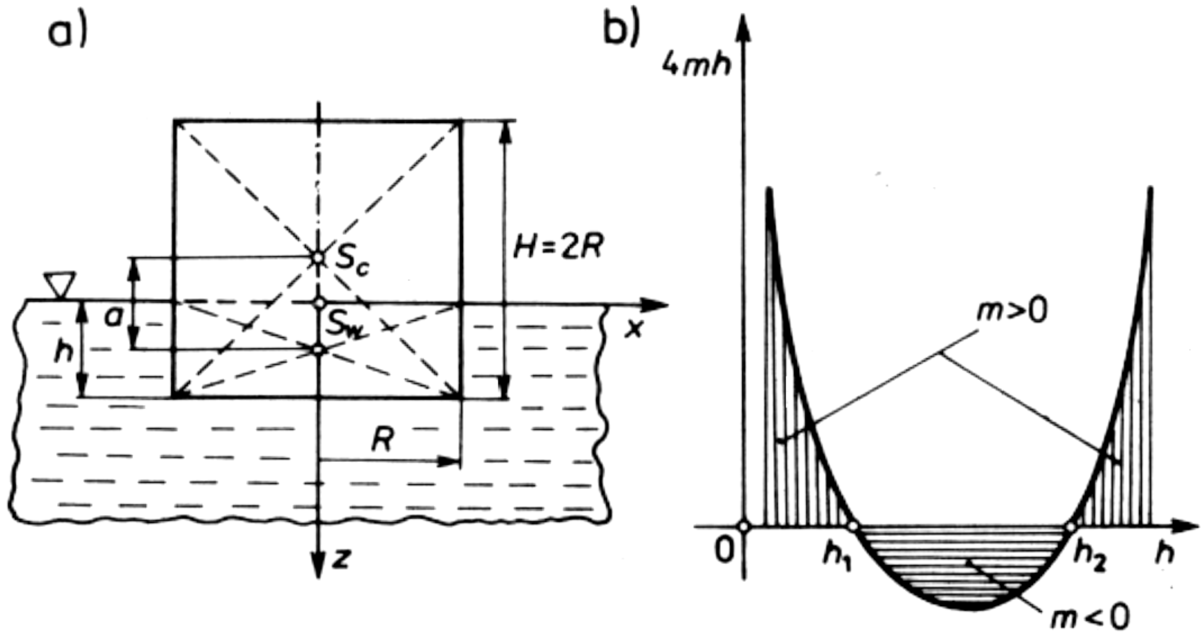

Walec kołowy o promieniu podstawy *R* i wysokości *H=2R* pływa w położeniu pionowym (rysunek a). Środek ciężkości walca pokrywa się z jego srodkiem geometrycznym. Dla jakiej głębokości zanurzenia *h* równowaga walca będzie trwała?

Przekrój pływania (wodnica) walca jest kołem, którego moment bezwładności wynosi:

$$I_x = \frac{\pi R^4}{4}$$

Objętość wypartej przez walec cieczy wynosi:

$$V = \pi R^2 h$$

Odległość pomiędzy środkiem ciężkości walca a środkiem wyporu wynosi:

$$a = \frac{H}{2} - \frac{h}{2} = R - \frac{h}{2}$$

Podstawienie powyższych zależności do wzoru na wysokość metacentryczną prowadzi do:

$$m = \frac{I_x}{V} - a = \frac{R^2}{4h} - R + \frac{h}{2}$$

Co można przekształcić do postaci:

$$4mh = R^2 - 4Rh + 2h^2$$

Wykresem tej funkcji jest parabola (rysunek b), której miejsca zerowe można wyznaczyć przyrównując prawą stronę do zera.

$$2h^2 - 4Rh + R^2 = 0$$

Powyższe równanie kwadratowe ma dwa pierwiastki:

$$h_1 = \frac{2-\sqrt{2}}{2} R \approx 0{,}29R \qquad h_2 = \frac{2+\sqrt{2}}{2} R \approx 1{,}7R$$

Z wykresu na rysunku b wynika, że równowaga trwała walca występuje przy płytkim zanurzeniu spełniającym warunek:

$$h < 0{,}29R$$

oraz przy zanurzeniu głębokim:

$$h > 1{,}7R$$

Dla pośrednich zanurzeń walca równowaga jego jest nietrwała (chwiejna).